



تأثیر رقابت در بازار بر ثبات مالی شرکتهای غیر تولیدی (موسسات مالی و بیمه)

دکتر فرزانه حیدر پور^۱، سید حسن نبوی^۲

۱-دانشیار گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و حسابداری،

واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲-سید حسن نبوی، کارشناس ارشد حسابداری، گروه حسابداری،

واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۵/۱۶ ، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۰/۲۲

چکیده

هدف این مقاله، بررسی تأثیر رقابت در بازار بر ثبات مالی شرکتهای غیر تولیدی (موسسات مالی و بیمه‌ای) است. مقاله حاضر از شاخه تحقیقات شبه تجربی و نوع پس رویدادی است که بر اساس اطلاعات واقعی بازار سهام و صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار انجام می‌گیرد. در این مقاله اطلاعات مالی ۲۱ شرکت مالی و بیمه‌ای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ بررسی شده است. برای تجزیه و تحلیل نتایج بدست آمده پژوهش از روش رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است. نتایج حاصل از فرضیه تحقیق که بیانگر آنست بین رقابتی بودن بازار و ثبات مالی موسسات مالی و بیمه‌ای رابطه وجود دارد.

واژگان کلیدی: موسسات مالی و بیمه‌ای، ثبات مالی، رقابت در بازار

مقدمه

در این مقاله تأثیر رقابت در بازار بر ثبات مالی شرکتهای غیر تولیدی (موسسات مالی و بیمه) بررسی می‌شود.



1-fheidarpour@yahoo.com

* نویسنده مسئول



در مطالعات تجربی درباره ساختار بازارها برای قضاوت راجع به رقابت و انحصار در هر بازار، اساساً از مفهوم تمرکز استفاده میشود. تمرکز بازار از جمله متغیرهای ساختاری است که برای اندازه‌گیری سطح فعالیت‌های رقابتی و انحصاری در مطالعات تجربی کاربرد وسیعی دارد. تمرکز بازار از مفاهیمی است که از آن هم در مباحث نظری و هم در دنیای واقعی به‌ویژه در دعوای حقوقی بسیار، استفاده وسیع میشود. بسیاری از صاحب‌نظران و تصمیم‌سازان اقتصادی، با استفاده از «اندازه تمرکز»، راجع به قدرت انحصاری هر بازار قضاوت میکنند. در واقع، برای قضاوت درباره میزان رقابت و انحصار در یک بازار، روش منطقی این است که اول، به تعداد بنگاه‌ها و شرکت‌های فعال در بازار و دوم، به نحوه توزیع بازار بین آنها توجه شود. هر چه تعداد بنگاه‌ها کمتر و هر چه بخش وسیعی از بازار در اختیار تعداد معدودی از بنگاه‌ها باشد، ساختار بازار به انحصار نزدیکتر است؛ و برعکس. تمرکز بازار و شاخص‌های اندازه‌گیری تمرکز، این امکان را فراهم می‌سازند که اطلاعات مربوط به تعداد بنگاه‌ها و نحوه توزیع بازار بین آنها در قالب یک کمیت مشخص خلاصه شود. ساختار هر بازار را میتوان با توجه به درجه تمرکز کالا، موانع ورود به بازار و صرفه‌های مقیاس شناسایی کرد. در بسیاری از موارد، اندازه‌گیری موانع ورود و صرفه‌های مقیاس آسان نیست؛ و لذا در بسیاری از مطالعات،

برای شناخت ساختار بازارها، اساساً از شاخصهای تمرکز استفاده می‌شود [۱۶] و [۱۶]

منظور از رقابتی بودن بازار محصول این است که شرکت‌های مختلف در تولید و فروش کالا رقابت تنگاتنگی دارند و کالاهای آنها نسبت به دیگری برتری چندانی ندارد، چرا که اگر غیر از این باشد، بازار به سمت انحصار یا انحصار چند جانبه تمایل پیدا می‌کند. به عبارت دیگر رقابت‌پذیر بودن بدین معنی است که شرکت نتوانسته است شیوه تولیدی اتخاذ نماید که کالاهای با کیفیت تری تولید کند یا کالاهای تولیدی خود را با قیمتی پایین‌تر از سایر رقبا عرضه کند و در نتیجه بازار فروش را در قبضه‌ی خود بگیرد. لذا رقابتی بودن بازار محصول در جهت عکس انحصاری بودن بازار محصول مطرح می‌گردد. شرکتی که توانسته است به واسطه بهینه‌سازی روش‌های تولیدی، کالاهای با کیفیت تری تولید نماید یا کالایی با قیمت‌های پایین‌تر عرضه کند، به شرایطی نزدیک به انحصار رسیده است.

۲- پیشینه تحقیق

بین دوران رونق و بحران مالی، ممکن است ادواری از ناآرامی و فشار مشاهده گردد. دورانی که انتظارات افزایش قیمت‌ها متوقف شده اما هنوز آهنگ عکس به خود نگرفته است. ناآرامی ممکن است کوتاه مدت و یا منقطع باشد و ممکن است هیچگاه به بحران نیانجامد [۱۷] آمینو و عثمان (۲۰۰۹) تأثیر توسعه نهادهای مالی غیربانکی بر رشد اقتصادی مالزی این مقاله یک تحقیق تجربی برای بررسی تأثیر توسعه نهادهای مالی غیربانکی در رشد انجام داد، که وجود رابطه مثبت بین سالهای ۱۹۷۴ - ۲۰۰۴ دو عامل را تصدیق نموده



است.

لیانهای و همکارانش (۲۰۱۰) به بررسی رابطه توسعه بیمه و رشد اقتصادی پرداختند. در این مقاله اطلاعات ۷۷ کشور بین سالهای ۱۹۹۴ تا ۲۰۰۵ مورد بررسی قرار گرفت. مالزی از جمله این کشورها بود. یافته های تحقیق نشان داد که توسعه بخش بیمه (شامل بیمه عمر و سایر انواع بیمه) در کشورهای در حال توسعه تأثیرگذاری بیشتری در رشد اقتصادی نسبت به کشورهای توسعه یافته دارد.

کاگید و همکارانش (۲۰۱۰) به بررسی رابطه بین وجوه و سرمایه های بیمه عمر و رشد اقتصادیدر این مقاله تصریح شده است که بخش بیمه عمر مالزی به عنوان یک بخش مالی مهم در افزایش پس انداز و در نهایت فعالیتهای سرمایه گذاری عمل میکنند و از این طریق موجب تقویت رشد اقتصادی این کشور میگردد. یافته های تحقیق نشان می دهد که شاخص بیمه عمر (مجموعه سرمایه های بخش بیمه عمر) رابطه مثبتی با افزایش نرخ تولید ناخالص داخلی دارد.

یک رابطه قوی و مثبت بین سطح حاکمیت شرکتی شرکت و ارزش شرکت یافت شد [۱۲]. شرکت ها وجوه نقدی مربوط به خطوط اعتباری را افزایش می دهند زمانی که تهدیدها کاهش می یابد [۱۸]. فیور دلپسی و میر (۲۰۱۳) تأثیر رقابت در بازار بر ثبات مالی بانکها، که براساس این تحقیق با افزایش رقابتی بودن بازار ثبات مالی بانکها کاهش می یابد.

در یک بازار کارا قیمت ها نسبت به اطلاعات جدید، سریع و کامل تعدیل می شوند. معالوصف حجم قابل ملاحظه ای از پژوهشها، فقدان اطلاعات کامل و عدم کارایی بازار را نشان داده اند، فقدان اطلاعات کامل، بصورت بالقوه، تعدیل به موقع قیمت ها را به تأخیر می اندازد و با تعدیل دیر هنگام قیمت سهام در ارتباط است. کیفیت پایین اطلاعات حسابداری، احتمالاً با عدم اطمینان در خصوص پارامترهای ارزشگذاری سهام در ارتباط است که خود مبین فقدان اطلاعات کامل است. در نتیجه کیفیت پایین اطلاعات حسابداری منجر به تأخیر در تعدیل قیمت سهام می گردد [۹]. پورحیدری و همکاران (۱۳۹۱) تأثیر رقابتی بودن بازار محصول بر هزینه های نمایندگی که هرچه قدرت رقابت شرکت بیشتر باشد و از طرف دیگر رقابتی بودن بازار محصول کاهش پیدا کند هزینه های نمایندگی افزایش می یابد [۱].

فرزین وش و قربان شیران (۱۳۹۱) تبیین و ساخت شاخص ثبات مالی و بررسی آن برای کشورهای در حال توسعه که جهانی شدن بازارهای مالی و کمرنگ شدن مرزهای ملی با سرعت قابل توجهی در حال وقوع است [۸]. شفافیت سود حسابداری دارای اثر معناداری بر ریسک ورشکستگی شرکت می باشد. نتایج حاصل از بررسی طالب نیا نشان دهنده این است که شفافیت سود حسابداری دارای اثر معناداری بر ریسک ورشکستگی شرکت می باشد و نوع این تأثیر، معکوس (منفی) است. یعنی با افزایش شفافیت سود حسابداری ریسک ورشکستگی کاهش می یابد [۶].

شجری در یک بررسی به تحلیل مختصری از ثبات مالی پرداخته و در ادامه به خلاصه ای از نکات و نتایج



تحقیق سیهاک و هس در زمینه مقایسه عملکرد بانک های متعارف و بانک های اسلامی و ثبات مالی در این دو نوع بانکداری نگاهی داشته است [۴]

صدقی مطرح می کند که اگر میزان بدهی انباشته شرکت ها به میزان زیاد بوده و باعث ایجاد عدم تعادل و بی ثباتی مالی در اقتصاد شود، سیاستگذار پولی باید به این وضعیت واکنش نشان داده و میزان نرخ سود بانکی را، بر مبنای قانون سیاست پولی طراحی شده در این مدل، افزایش دهد [۵] در تحقیق نیلی (۱۳۸۴) ضمن شناسایی مختصات کلی بخش مالی کشور، آسیب پذیری ها و ریسکهای سیستماتیک تهدید کننده ثبات این بخش معرفی شده اند. همچنین با معرفی شرایط حاضر در بخش مالی کشور به عنوان دوران گذر از سرکوب مالی به آزادسازی مالی، جایگاه سیاست های ناظر به ایجاد ثبات مالی در بسته سیاستی اقتصاد کلان معرفی گردیده است. این تحقیق با تاکید بر ابعاد اجتماعی و سیاسی بحران های مالی و تاثیر بی ثباتی های مالی بر تخریب رابطه بین دولت و ملت، ابعاد امنیتی بحران های مالی را نیز مورد بررسی قرار داده است [۱۰].

بررسی ثبات در بخش بانکی اقتصاد ایران که تجربه های اقتصادی، به ویژه از دو دهه گذشته تاکنون موید آن است که ثبات اقتصادی کشورها، مدیون ثبات مالی آنهاست [۳]

بنایی مطرح می کند که حسابداری ارزش متعارف صنعت بیمه برای ثبات مالی سیستماتیک اهمیت بیشتری پیدا کرده است، در نتیجه، نظارت و افشای ریسکهای مالی شرکتهای بیمه باید تقویت شود [۷] حیدری، رنجبرو نیلی (۱۳۹۰) با استفاده از یک دستگاه معادلات پویای همزمان به بررسی تاثیر متغیرهای کلان اقتصادی و سایر متغیرها بر ترازنامه یکی از بانک های خصوصی پرداختند. با توجه به شاخص های سلامت مالی تعریف شده و داده های موجود، این شاخص ها به صورت نسبت بدهی کوتاه مدت (با ضرایب استاندارد) به کل بدهی، نسبت تسهیلات اعطاشده به کل دارایی و نسبت دارایی های با نقدشوندگی بالا (شامل وجه نقد، اوراق قرضه مطالبات از سیستم بانکی شامل بانک مرکزی و سایر بانک ها) به کل دارایی ها با ضریب مربوط تعریف شدند. نتایج به دست آمده از تخمین معادلات همزمان پویا نشان می دهد که با وجود سهم اندک این بانک در صنعت بانکداری ایران، شرایط اقتصاد کلان بر اجزای ترازنامه ای کاملاً تاثیرگذار بوده و علاوه بر برخی از متغیرهای ترازنامه ای برونزا مانند نسبت سپرده های کوتاه و بلندمدت به کل سپرده ها، برخی از متغیرهای کلان نیز بر این شاخص ها تاثیرگذارند. در این بین، تاثیر متغیرهای ارزش افزوده بخش خدمات و صنعت، شاخص قیمت مصرف کننده و شاخص قیمت مسکن معنادار است [۲]

۳- روش پژوهش

تحقیق حاضر از شاخه تحقیقات شبه تجربی و نوع پس رویدادی است که بر اساس اطلاعات واقعی بازار سهام و صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار انجام می گیرد. اطلاعات اساسی



این تحقیق، قیمت بازار سهام، آمار معاملات و اطلاعات مربوط به صورت های مالی شرکت ها است. از این رو به دلیل سهولت در دسترسی، شفافیت در ارائه و قابلیت اتکای بالا در محتوای اطلاعات و همچنین به واسطه مقبولیت عمومی از سوی استفاده کنندگان حرفه ای این عرصه از قبیل سرمایه گذاران و تحلیلگران مالی مجرب و تحکیم قوانین نظارتی مدون بر عملکرد شرکت ها، از اطلاعات شرکت های غیر تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بهره گرفته شده است. به همین منظور برای جمع آوری داده های مربوطه، از بانک اطلاعاتی نرم افزار ره آورد نوین و تدبیر پرداز و همچنین صورت های مالی و یادداشتهای همراه حسابرسی شده شرکتهای استفاده گردیده است.

شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان جامعه آماری تحقیق و محدوده زمانی تحقیق از ابتدای سال ۱۳۸۹ تا پایان سال ۱۳۹۳ می باشد. بدین ترتیب در این تحقیق از اطلاعات کلیه موسسه های مالی و بیمه ای که در این بازه زمانی ۵ ساله، سهام خود را در بورس اوراق بهادار تهران عرضه کرده باشند و معاملات سهامشان بیش از ۳ ماه وقفه نداشته باشند، قیمت بازار سهامشان به طور مستمر موجود باشد، استفاده شده است. سرانجام پس از اعمال شرایط فوق در انتخاب نمونهها، تعداد ۲۱ موسسه مالی و بیمه ای (۵۰-سال) به عنوان نمونه آماری تحقیق انتخاب شدند. جهت دستیابی به اطلاعات صورت های مالی و قیمت های بازار شرکت های نمونه تحقیق از بانک اطلاعاتی نرم افزار تدبیر پرداز و ره آورد نوین استفاده شد. مدل هایی که برای آزمون فرضیههای تحقیق استفاده شده است رگرسیون خطی چند متغیره است.

فرضیه به شرح زیر می باشد:

رقابت در بازار محصول بر ثبات مالی شرکتهای تأثیر دارد.

متغیر مستقل: رقابتی بودن بازار

متغیر وابسته: ثبات مالی

متغیرهای کنترلی: ثبات مالی و رقابتی بودن بازار سالهای قبل به همراه اهرمی بودن شرکت و اندازه شرکت طبق تحقیقات پیشین رابطه بین ثبات مالی سنوات قبل با ثبات مالی در سال جاری رابطه مستقیم می باشد. یعنی انتظار می رود در موسسات مالی و بیمه ای که سنوات قبل از ثبات مالی خوبی برخوردار بوده اند در سال جاری نیز ثبات مالی بهتری داشته باشند. ضمناً در صنایع رقابتی تر ثبات مالی اهمیت بیشتری دارد زیرا اگر شرکت ها و یا بانکها در شرایط رقابتی ثبات مالی نداشته باشند نمی توانند در رقابت باقی مانده و حذف می شوند. لذا شرکت ها و بانکها در شرایط رقابتی بیشتر به دنبال ثبات مالی می باشند تا در شرایط انحصاری اندازه شرکت و اهرمی بودن شرکت نیز عامل مهمی در ثبات مالی شرکت هاست زیرا هرچقدر شرکت ها بزرگتر و میزان بدهی آن ها کمتر باشد دارای ثبات مالی بهتر هستند. آدلمن (۱۹۶۹) با مطالعات بیشتر روی شاخص هرفیندال توانست آن را تعمیم دهد. او با جمع شیبهای منحنی تمرکز، به شاخص هرفیندال دست



یافت [۱۱] شاخص هرفیندال، چگونگی توزیع اندازه بازار بین بنگاه‌های موجود و نوع ساختار بازار را بهتر از نسبت تمرکز مشخص می‌سازد [۱۴]

برای آزمون فرضیه تحقیق، از مدل‌های ذیل استفاده شده است. به منظور آزمون معنی دار بودن مدل‌های رگرسیون از آماره F و برای آزمون معنی داری ضرایب مدل رگرسیون از آماره t استفاده گردید. همچنین معنی داری ضریب همبستگی R مدل رگرسیون نیز توسط آماره t مورد آزمون قرار گرفت. لازم به ذکر است که در تمام مراحل آماری، به منظور اطمینان از اشکالات ناشی از خود همبستگی بین مشاهدات در مدل رگرسیونی از آماره «دور بین-واتسون» بهره گرفته شد.

مدلهایی که برای آزمون فرضیه‌های این تحقیق در نظر گرفته شده‌اند، بر گرفته از مدل‌های رگرسیون چند متغیره تحقیق فیور دلپسی و میر^۱ (۲۰۱۳) است [۱۳]

برای آزمون فرضیات تحقیق از مدل ذیل استفاده می‌شود:

$$Z-Score_{i,t} = \beta_1 + \beta_2 Z-Score_{i,t-1} + \beta_3 Z-Score_{i,t-2} + \beta_4 LER_{i,t-1} + \beta_5 LER_{i,t-2} + \beta_6 Size_{i,t-1} + \beta_7 Leverage_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$Z-Score_{i,t}$: ثبات مالی شرکت با استفاده از لگاریتم طبیعی $Z-Score$ به شرح ذیل برآورد می‌شود.

$$Z-Score_{i,t} = \frac{ROA_{i,t} + (E_{i,t} / A_{i,t})}{\sigma(ROA_T)}$$

که در آن:

$ROA_{i,t}$: بازده دارایی‌ها که از سود خالص تقسیم بر جمع دارایی‌ها بدست می‌آید.

$E_{i,t} / A_{i,t}$: جمع حقوق صاحبان سهام تقسیم بر جمع دارایی‌ها

$\sigma(ROA_T)$: انحراف معیار بازده دارایی‌ها طی کل دوره مورد بررسی

LER : شاخص رقابتی بودن بازار لرنر

$LEVERAGE_t$: بدهی بلند مدت به اضافه بدهی جاری (حصه جاری) تقسیم بر کل دارایی‌ها.

$SIZE_t$: لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام در آخر سال.

معیار اندازه‌گیری رقابتی بودن بازار شاخص لرنر

$$LER = \frac{p - MC}{p}$$

p قیمت خروجی که از طریق جمع درآمدها (شامل بهره و سود بانکی برای بانک‌ها و حق بیمه دریافتی برای شرکت‌های بیمه‌گر) تقسیم بر جمع دارایی‌ها بدست می‌آید.





MC بهای تمام شده نهایی که با استفاده از مدل زیر برآورد می شود:

$$MC = \frac{TC}{O} \left[\alpha_1 + \alpha_2 \ln Q + \sum_{j=1}^2 \gamma_j \ln P_j + \tau_3 T \right]$$

که در آن:

TC بهای تمام شده کل شامل هزینه های پرسنلی واداری و تشکیلاتی و سایر هزینه ها

Q جمع دارایی های بانک و شرکت بیمه

P1 هزینه های پرسنلی تقسیم بر جمع دارایی ها

P2 هزینه های اداری و تشکیلاتی و سایر هزینه ها تقسیم بر جمع دارایی های ثابت

T سال

$\alpha, \beta, \delta, \gamma, \tau, \psi$ ضرایبی هستند که باید برآورد شوند. ضریب خطای E از تابع ذیل برآورد می شود:

از مدل (۲) بهای تمام شده نهایی به شرح ذیل استخراج می شود:

$$\ln TC = \alpha_0 + \alpha_1 \ln Q + \frac{\alpha_2}{2} \ln Q^2 + \sum_{j=1}^2 \beta_j \ln P_j + \frac{1}{2} \sum_{j=1}^2 \sum_{k=1}^2 \delta_{jk} \ln P_j \ln P_k +$$

$$\frac{1}{2} \sum_{j=1}^2 \gamma_j \ln Q \ln P_j + \tau_1 T + \frac{\tau_2}{2} T^2 + \tau_3 T \times \ln Q + \sum_{j=1}^2 \psi_j T \ln P_j + \varepsilon_{it}$$

۴- یافته های پژوهش

در جدول (۱) به ازای هر یک از متغیرهای مدل ، شاخص هایی از قبیل تعداد نمونهها ، دامنه تغییرات متغیرها ، حد پایین و بالای دامنه تغییرات ، میانگین ، انحراف معیار ، ضریب کشیدگی، ضریب چولگی، میانه، مد و چارک های ۲۵٪، ۵۰٪ و ۷۵٪ متغیرها نمایش داده شده است.

ضریب کشیدگی (K) و ضریب چولگی (SK) هر یک از متغیرهای مدل تحقیق که در جدول (۱) نمایش داده شده است، بدین ترتیب تفسیر می شوند که قدرمطلق این ضرایب چنانچه کوچکتر یا مساوی ۰/۱ باشند (۰/۱ $|SK|$ یا $|K|$) توزیع نرمال است، اگر بزرگتر از ۰/۱ و کوچکتر یا مساوی ۰/۵ باشند (۰/۵ $|SK|$ یا $|K|$) توزیع تقریباً نرمال است و در صورتی که بزرگتر از ۰/۵ باشند ($|SK|$ یا $|K|$) تفاوت بین توزیع مربوطه با توزیع نرمال بارز است.





جدول (۱): آمار توصیفی متغیرهای استفاده شده در مدل تحقیق

Size	Leverage	LER	Zscore	متغیرهای مدل	
۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	تعداد نمونه	
۱۲.۷۷۰	۰.۶۳۱	۰.۱۸۹	۱.۳۱۳	میانگین	
۱۲.۶۶۱	۰.۶۵۶	۰.۱۷۲	۱.۲۶۹	میانه	
۱۱.۷۱۰	۰.۱۰۰	۰.۰۶۰	۰.۰۲۰	مُد	
۱.۳۷۲	۰.۱۵۳	۰.۱۱۳	۰.۷۴۴	انحراف معیار	
۰.۴۲۷	-۰.۷۳۲	۱.۰۱۶	۰.۴۱۱	ضریب چولگی	
۰.۱۷۴	۰.۰۹۵	۰.۶۸۸	-۰.۰۵۶	ضریب کشیدگی	
۷.۸۳۰	۰.۷۷۰	۰.۵۲۰	۳.۵۳۰	دامنه تغییرات	
۹.۰۶۰	۰.۱۰۰	۰.۰۶۰	۰.۰۲۰	حداقل دامنه	
۱۶.۸۹۰	۰.۸۸۰	۰.۵۷۰	۳.۵۶۰	حداکثر دامنه	
۱۱.۷۹۲	۰.۵۴۰	۰.۱۲۱	۰.۸۲۵	%۲۵	چارک
۱۲.۶۶۱	۰.۶۵۶	۰.۱۷۲	۱.۲۶۹	%۵۰	
۱۳.۶۲۵	۰.۷۴۷	۰.۲۴۸	۱.۷۲۳	%۷۵	

در این قسمت به منظور تجزیه و تحلیل دو متغیری متغیرهای تحقیق، ماتریس ضریب همبستگی در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): ماتریس ضریب همبستگی متغیرهای تحقیق

Size	Leverage	LER	Zscore	نام متغی ر
۰.۳۲۶	۰.۷۳۴	۰.۷۷	۱	Zscore
۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	۰.۰۱۷		
۰.۰۱۸	۰.۰۰۷	۱	۰.۷۷	LER
۰.۵۷۳	۰.۸۲۰		۰.۰۱۷	
۰.۲۱۲	۱	۰.۰۰۷	۰.۷۳۴	Leverage
۰.۰۰۰		۰.۸۲۰	۰.۰۰۰	
۱	۰.۲۱۲	۰.۰۱۸	۰.۳۲۶	Size
	۰.۰۰۰	۰.۵۷۳	۰.۰۰۰	



سطح معنی داری ضریب همبستگی بین متغیرها در جدول فوق، در سطر دوم نشان داده شده است. چنانچه سطح معنی داری کمتر از ۰/۰۵ باشد، ضریب همبستگی از نظر آماری در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی دار است

- معنی داری در سطح خطای ۱٪ (سطح اطمینان ۹۹٪)
- معنی داری در سطح خطای ۵٪ (سطح اطمینان ۹۵٪)

آزمون نرمال بودن دادهها در جدول ۳ آمده است.

جدول (۳) نتایج آزمون کولموگروف و اسمیرنوف

	کولموگروف-اسمیرنوف			شاپیرو		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Zscore	.۰۵۴	۹۶۰	.۰۰۰	.۹۷۶	۹۶۰	.۰۰۰
LER	.۰۴۷	۹۶۰	.۰۰۰	.۸۹۵	۹۶۰	.۰۰۰
Leverage	.۰۷۹	۹۶۰	.۰۰۰	.۹۵۶	۹۶۰	.۰۰۰
Size	.۰۴۳	۹۶۰	.۰۰۰	.۸۳۸	۹۶۰	.۰۰۰

نتیجه آزمون فرضیه تحقیق در جدول ۴ بیان شده است.

P-value	آماره t	ضریب متغیرمدل	متغیرهای توضیحی
.۰۰۰۰	۲۸.۳۲۰	۳.۴۴۳	β .
.۰۰۰۰	۳.۵۵۷	۰.۰۵۸	Zscore _{t-۱}
۰.۸۴۷	-۰.۱۹۳	-۰.۰۰۳	Zscore _{t-۲}
۰.۰۰۱	-۳.۲۴۶	-۰.۲۷۹	LER _{t-۱}
۰.۰۰۸	-۳.۷۶۵	-۰.۱۲۶	LER _{t-۲}
۰.۰۰۰	-۴۴.۱۹۰	-۳.۷۵۱	Leverage
۰.۰۳۵	۲.۱۱۰	۰.۰۱۷	Size
		۱.۷۶۹	آماره دوربین- واتسون
		۶۶۳.۹۳۴	آماره F
		.۰۰۰۰	P-value
		۰.۸۷۶	R ^۲ تعدیل شده
		۰.۹۳۷	R



ضریب مورد نظر در جدول فوق جهت آزمون فرضیه تحقیق عبارت است از:

β_4 : ضریب رابطه بین رقابتی بودن بازار محصول و ثبات مالی

همان طور که در جدول (۴) مشاهده می شود، آماره F برابر با ۶۶۳.۹۳۴ و P -value برابر با ۰.۰۰۰ است که نشان می دهد در سطح اطمینان ۹۹٪ مدل رگرسیون خطی از نظر آماری معنی دار است.

آماره t برای متغیر توضیحی $LER_i, t-1$ با بتای -0.279 برابر با -3.246 است و سطح معنیداری متغیر مذکور نیز برابر با 0.001 است که در سطح اطمینان ۹۹٪ از نظر آماری معنی دار است. در خصوص بررسی فرضیه بین رقابتی بودن بازار و ثبات مالی رابطه معناداری وجود دارد زیرا بتای متغیر توضیحی $LER_i, t-1$ برابر -0.279 و آماره t نیز برابر با -3.246 است که در سطح اطمینان ۹۹٪ معنی دار است.

همان طور که در جدول (۴) مشاهده می شود ضریب همبستگی و ضریب تعیین تعدیل شده مدل (۱) به ترتیب برابر با 0.937 و 0.876 است.

همچنین بر اساس آماره «دوربین - واتسون» مدل (۱) که در جدول (۴) نشان داده شده است مقدار این آماره برابر است با 1.769 که بین 1.5 و 2.5 است. از این رو میتوان اظهار داشت که در مدل (۱) خود همبستگی بین مشاهدات وجود ندارد.

در نهایت می توان بیان داشت که رقابت در بازار محصول بر ثبات مالی شرکت ها تأثیر دارد.

۵- نتیجه گیری

بررسی اثر رقابتی بودن بازار محصول بر ثبات مالی در جامعه آماری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به عنوان موضوع تحقیق حاضر تعیین شد. به این منظور با تبعیت از مدل های رگرسیونی فیور دلیمی و میر (۲۰۱۳)، رابطه بین رقابتی بودن بازار و ثبات مالی در موسسات مالی و بیمه ای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران سنجیده شده است. نتایج این تحقیق مطابق با تحقیق فیور دلیمی و میر (۲۰۱۳) می باشد. با توجه به اثر پذیری بازارهای داخلی از نوسانات بازارهای جهانی این تطابق منطقی به نظر می رسد. زیرا با افزایش رقابتی بودن بازار ثبات مالی موسسات مالی و بیمه ای کاهش می یابد. با توجه به رابطه معکوس بین ثبات مالی و رقابتی بودن میتوان پیشنهاد نمود که در شرایطی که بانک مرکزی و بیمه مرکزی تعداد بانک ها، موسسات مالی و اعتباری و بیمه ای را افزایش داده اند، نگرانی ثبات مالی مشهود می باشد. در نتیجه بانک ها، موسسات مالی و اعتباری و بیمه ای در زمانی که شرایط رقابتی تر می باشد، باید بیشتر مراقب ثبات مالی خود باشند.

با توجه به اینکه از یک سو، تحقیقات چشم گیری در جوامع بین المللی حسابداری در زمینه ثبات مالی



انجام شده است و از سوی دیگر، در ایران تحقیقاتی نیز در این زمینه انجام نگرفته است، هدف از تحقیق حاضر این است که با فتح بایی جهت انجام تحقیقات بیشتر در زمینه ثبات مالی است. یافته های این تحقیق حاکی از وجود تأثیر بین ثبات مالی و رقابتی بودن می باشد.

منابع

- ۱- پورحیدری، امید (۱۳۹۱). "تأثیر رقابتی بودن بازار محصول بر هزینه های نمایندگی". فصلنامه دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، سال پنجم، شماره ۱۶، زمستان ۱۳۹۱.
- ۲- حیدری، هادی، سوده صابریان رنجبرو فرهاد نیلی (۱۳۹۰). "تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی بر ترانزنامه بانک ها با رویکرد آزمون تنش (مطالعه موردی یکی از بانک های خصوصی)". فصلنامه پول و اقتصاد، شماره ۸، تابستان ۱۳۹۰.
- ۳- شایگانی، بیبا و مصعب عبداللهی آرانی (۱۳۹۰). "بررسی ثبات در بخش بانکی اقتصاد ایران". دو فصلنامه جستارهای اقتصادی ایران، شماره ۱۶، پاییز و زمستان.
- ۴- شجری پرستو (۱۳۸۹). "بانکداری اسلامی و ثبات مالی". تازه های اقتصاد سال هشتم شماره صد و بیست و هشت.
- ۵- صدقی، حسین (۱۳۹۰). "نوسانات نرخ ارز، بی ثباتی مالی و سیاست پولی بهینه". فصلنامه پول و اقتصاد شماره ۹ پاییز ۱۳۹۰.
- ۶- طالب نیا، قدرت الله (۱۳۹۵). "اثر شفافیت سود حسابداری بر ریسک ورشکستگی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران. سال هشتم، شماره ۳۰، ۱۰۱-۸۸.
- ۷- فتوره بنایی، محمدعلی (۱۳۸۶). "صنعت بیمه ثبات مالی سیستماتیک و حسابداری ارزش متعارف". دو ماهنامه مدیریت، شماره ۱۲۴، مرداد و شهریور ۱۳۸۶.
- ۸- فرزین وش، اسدالله و علی قربان شیران (۱۳۹۱). "تبیین و ساخت شاخص ثبات مالی و بررسی آن برای کشورهای در حال توسعه". مجله نامه مفید سال هجدهم، شماره ۹۳.
- ۹- نادری نورعینی، محمد مهدی و الهام اشعری (۱۳۹۴). "تأثیر کیفیت اطلاعات حسابداری بر تأخیر در تعدیل قیمت سهام"، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، انجمن حسابداری ایران. سال هفتم، شماره ۲۸، ۸۸-۹۹.



۱۰- نیلی، فرهاد (۱۳۸۴). "مقدمه‌ای بر ثبات مالی." *روند تابستان* ۱۳۸۴ شماره ۴۵.

11-Adelman M.A. 1969. "Comment on the H Concentration Measure as a Numbers Equivalent", *Review of Economics and Statistics*, Vol. 51, PP. 99-102.

12-Ammann, M., Oesch, D., Schmid, M.M., 2011. Corporate governance and firm value: international evidence. *Journal of Empirical Finance* 18, 36-55.

13-Fiordelisi Franco and Mare Davide Salvatore. 2013. "Competition and Financial Stability in European Cooperative Banks". Available www.ssrn.com.

14-Herfindal, Orris C. 1959. "A General Evaluation of Competition in the Copper Industry", *Copper Costs and Prices. 1870-1957*, Baltimore: Johns Hopkins Press, xhap.70.

15-Maddala, G.S, Dobson. S., Miller, E., (1995), *Microeconomics*, "The Regulation of Monopoly", Chapter.10, Press Mc Grawhill Book Company, pp. 189-195.

16-Shephard, W.G. 1990. *The Economics of Industrial Organization*. Prentice HALL, P. 258.

17-Schinasi, J.G.(2004). *Defining Financial Stability*. IMF Working Paper, 187.

18-Yun. , H., (2009). The choice of corporate liquidity and corporate governance. *Review of Financial Studies* 22, 1447-1475.

نشانی فصلنامه

تحقیقات حسابداری و حسابرسی

جنت آباد شمالی - بالای نیاش - گلستان شرقی

جنب خشکسویی - ساختمان ۸۴

تلفکس: ۴۴۸۴۴۷۰۵ و ۸۸۰۵۱۳۴۱